

Jelentés az ásványtár állapotáról az 1913. évben.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásvány- és Földtani gyűjteményei, mint az alábbi részletes adatok mutatják, 1913-ban minden zavar nélkül, sőt részben igen jól végezték életműködésüket. Örövendetes jelenségül kell registálnunk, hogy az *Ásványtár Értesítőjét*¹ sikerült megjelentetni, hogy az első kötetnek immár két terjedelmes, a mi viszonyainkhoz képest elég jól illusztrált füzete fekszik előttünk, a magyaron kívül teljes terjedelemben idegen nyelven is, csupa olyan cikkekkkel, amelyek gyűjteményünkre vonatkoznak.

Ezzel a jelentős eseménnyel megkezdte és remélem, zavartalanul folytatni fogja az Ásványtár az ilyenmű, számottevő gyűjtemények egyik legfontosabb működését, azt, amelyik egy élő szervezetben a rendes emésztésnek és gondolatai önálló közlésének felel meg. Hogy a kezdetnél szállásadó gazdájának, az Egyetemnek segítségére is nagy mértékben rászorul, az keveset változtathat örömről. Ennek a symbiosisnak kapcsán az Egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet könyvtára is a csereviszonyból származó folyóiratok révén igen jelentős, rendes szaporodáshoz jut.

Eddig a következő egyesületek fogadták el cserébe az ő, sokszor rendkívül gazdag publicatiojukkal szemben a mi szerény viszonyok közt megjelenő Értesítőnket. Ezek az egyesületek eddig-élő legnagyobb részben sem az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel nem állottak csereviszonyban, sem az Egyetemi Könyvtárba nem jártak kiadványaik, tehát kiadványaik könyvtárainkra értékes nyereségek:

Königl. Naturalienkabinet, Stuttgart.

Société Belge De Géologie, De Paléontologie Et De Hydrologie, Bruxelles.

Kaiserliche Akademie der Wissenschaften. III. Math. Naturwissenschaftliche Abteilung. Kraków.

Naturwissenschaftlicher Verein, Elberfeld.

Geological Survey of Canada, Ottawa.

Commissao Do Serviço Geologico, Lisboa.

Magyarhoni Földtani Társulat, Budapest.

Magyar Királyi Földtani Intézet, Budapest.

Grossh. Badische Geologische Landesanstalt, Freiburg i. B.
Institut Lithogae, Moscou.

¹ Múzeumi Füzetek. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásványtárának Értesítője.

Geological Society Of South-Africa, Johannesburg.
Bureau Of Geology And Mines, Rolla.
Naturwissenschaftliche Gesellschaft, Sanct Gallen.
Naturhistorische Gesellschaft, Hannover.
Cuerpo De Ingenieros De Minas Del Peru, Lima.
Geological Survey Of Queensland, Brisbane.
Dansk Geologisk Forening, Kjobenhaven.
Institutul Geologie Al Romanie, Bucuresci.
Societa Toscana Di Scienze Naturali, Pisa.
Naturforschende Gesellschaft, Solothurn.
Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark, Graz.
Gesellschaft Für Erdkunde, Leipzig.
Société Des Naturalistes, Kijew.
Naturwissenschaftlicher Verein An Der Universität, Wien.
Naturwissenschaftliche Gesellschaft, Winterthur.
Hrvatsko Naravoslovno Drustvo, Zagreb.
Naturwissenschaftlicher Verein, Hamburg.
Louisiana State Museum, New Orleans.
United States Geological Survey, Washington.
Laboratoire De Geologie De La Faculté Des Sciences De L'Université, Grenoble.
A magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztály, Budapest.
Montan-Zeitung Für Oesterreich-Ungarn Und Die Balkanländer, Graz.
Thurgauische Naturforschende Gesellschaft, Frauenfeld.
Verein Für Naturwissenschaft, Braunschweig.
Naturforschende Gesellschaft Des Kantons Glarus, Glarus.
Naturhistorisches Museum. Wiesbaden.
Verein Für Naturfreunde, Reichenberg.
Grossh. Hess. Geologische Landesanstalt, Darmstadt.
Società Di Naturalisti, Napoli.
Naturforschende Gesellschaft, Görlitz.
Naturhistorische Gesellschaft, Nürnberg.
Mineralogisch-Geologisches Institut, Hamburg.
Klg. Preussische Akademie Der Wissenschaften, Berlin.
Naturwissenschaftliche Gesellschaft Isis, Dresden.
The Geological Society, Glasgow.
Bosnisch-Herzegovinisches Landesmuseum, Sarajevo.
British Museum Natural History Mineralogical Society, London.
Naturforscher Gesellschaft Bei Der Kaiserlichen Universität, Jurjew.
Naturwissenschaftlicher Verein, Karlsruhe.
Société Géologique De Belgique, Liège.
Australian Museum, Sydney.
Königliche Geologische Landesanstalt, Berlin.
University of California, Berkeley.

Ez a sorozat elegendő bizonyíték arra, hogy a mi céljainkra égetően szükséges volt Ásványtári Értesítő a nemzetközi irodalomban is jól megállja helyét és földünk legnagyobb, leggazdagabb publicáló intézetei részéről jóleső, nagyon kitüntető fogad-

tatásban részesül. Ez míg egyrészt örömmel tölt el, másrészt igen komoly feladatot ró ránk a jövőben.

Szivesen kell teljesítenünk már most ezt a feladatot, nemcsak azért, mert legfontosabb érdekeinkkel esik össze, hanem azért is, mert az egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet könyvtárának hiányos felszerelését eddig is 242 kötettel, illetőleg füzettel gyarapította.

Sokkal szomorúbb képet nyújt Ásványtárunk elhelyezésének ügye. Amennyiben a jelenlegi tarthatatlan állapot javítását a központi egyetemi helyiségből pár év múlva kiköltözködő növénytani intézet helyiségeivel való bővüléstől várjuk, kellemetlenül hat reánk, hogy a Növénytani Intézet építkezésének ügye a múlt esztendőben nem haladt előre. Így le kell mondani a reménységről, hogy rendszeren szaporodó gyűjteményünk a jelenlegi helyiségeiben elszoronghat a növénytani intézeti helyiségek felszabadulásáig.

Ez a tartós nehéz helyzet arra kényszerített, hogy Ásványtárunk régi, czélszerűtlen kiállítási szekrényeit, — melyeknek háta a kezdő idők nehéz viszonyainak jeléül papirossal van bevonva, a mi a legtöbb helyütt szétszakadva, teljesen szabad utat ad a gyűjtemények legnagyobb ellenségének, a pornak behatolására, — alapos portalanításnak vessem alá. Erre a merész lépésre csak úgy határozhattam el magamat, hogy az egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet Gergely György szolgának kinevezésével ügyes asztalosra tett szert, a ki mint az intézethez tartozó, kipróbált egyén alkalmasnak mutatkozik ilyen kényesebb természetű igen aprólékos, gondos és rendkívül hosszadalmas munkának a végzésére. A gondosan kijavított szekrényekbe tisztára megmosva kerülnek vissza a kiállított tárgyak. A kisedés, mosás és visszarakás kényes munkáját Dr. Szentpétery Zsigmond adjunctus állandó felügyelete mellett nagyrészt Szilágyi Márton intézeti szolga végzi. A ki e folyamatban lévő munkát egy rövid szempillantásra méltatja, a ki látja, milyen más képet nyújtanak a látszólag változatlan külső megjelenésű régi és újonnan átdolgozott szekrényekben az ásványok, az kellő fogalmat alkothat magának arról, mit nyer ezzel a munkával az Ásványtári Gyűjtemény kiállított része.

A palaeontologiai kiállított gyűjteményt, ezt az eddigi, nehéz helyzetünkben csak igen kevésbé ápoltt részt is megkezdjük kissé modernebb formába öltöztetni. Ez azáltal vált lehetségessé, hogy az egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet részéről a múlt évben egy új gyakornoki állás rendszeresített, a melyre Tulogdi Jánost nevezték ki, a ki nagy szeretettel foglalkozik palaeontológiával.

A múlt esztendőnek fontosabb változásairól egyébként a következő statisztikai adatok adnak képet. Ezek felsorolása előtt ki kell emelnem az elmúlt év rendes szaporodásából azt a becses gyűjteményt, a melyet a XII. nemzetközi geologiai kongresszus canadai üléseivel kapcsolatban Canada geologiailag legjobban áttanulmányozott vidékeire szervezett expedíciókon gyűjtöttem. Ezek egyrésze a föld legrégebb ismeretes kérgéből, a praecambri „Canadai paizs”-ból való és reánk nézve rendkívül becses, mert

gyűjteményünk ilyen régi anyaggal eddig nem birt. A másik része, a mely szintén teljesen képviseletlen vidékről juttatott bennünket értékes összefüggő sorozathoz, a canadai Cordillerákból való és különös beccsel bír ránk nézve azért is, mert részben Erdély Nyugati Határhegységéhez hasonló képződési sorozatot tartalmaz.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum ásványtárának gyarapodása 1913-ban.

1. Gyűjtés útján:

	Ásvány	Kőzet	Kövelet
Dr. Szádeczky Gyula gyűjtése:			
Erdélyi Medenczéből: Sármás, Mezőzáh, Kolozsvár, Mezősámsond, Bács és Kardosfalva környékéről --- --- --- --- ---	19	72	10
Vlegyásza hegységéből: Malomszeg, Sebesvár és Marótlaka környékéről --- --- --- --- ---	2	43	2
Tokaj-Eperjesi hegységéből: Szerencs, Sárospatak, Herczegkút, Tokaj, Bodrogkeresztúr, Szögi, Sátoraljaujhely, Szöllöske, Kovácsvágás, Királykút, Telkibánya és Göncz környékéről --- --- --- --- ---	8	148	1
Bükk hegységéből: Miskolcz, Tapolcza, Diósgyőr környékéről --- --- --- --- ---	15	9	2
Szepes-Gömöri Érczhegységéből: Margitfalva, Richno, Jekkelfalva, Zakárfalva, Szomolnokhuta, Gölniczbánya, Uhorna, Pacsa, Krasznahorka és Rozsnyó környékéről --- ---	9	36	2
Magas Tátrából: Csorbató, Hradek, Tichavölgy, Kondracka, Tomanova, Zakopane, Javorina, Kopahágó, Matlárháza és Tarpatak vidékéről --- --- --- --- ---	—	43	3
Canadából: Sudbury, Anaping, Windylake, Wermillion, Moose Mts., Garsonlake, Coniston, Cobalt, Temiskaming, Coniagas, Hollinger, Porcupin, Temigami, Montreal, New Glasgow, St. Jeromos, St. Sophia, Mt. Johnsson, Niagara, Torontó, Felsőtó, Steeproclake, Mine centre, Bearspass, Winnipeg, Banff, Bankhead, Mirorlake, Louiselake, Field, Glenogle, Albert canon, Revelstoke, Sicamous, North Bend, Helligate, Victoria és Vancouvre vidékéről ---	42	302	18
Dr. Szentpétery Zsigmond gyűjtése: Kolozsvárról, Baross-térről, Egyetem-utczából és Trefort-utczából --- --- --- --- ---	—	46	5

	Ásvány	Közet	Kövület
Dr. Balogh Ernő gyűjtése az Erdélyi Medenczéből: Borsa, Sólyomkő és Kajántó környékéről	—	21	—
Xántus János gyűjtése a Balaton környékéről: Badacsony, Balatonacsád és Balatonfüred vidékéről	—	23	—
Ferenczi István gyűjtése az Erdélyi Érczhegységből: Cseb, Nádasdia, Nagyalmás, Tekerő, Kénesd környékéről	3	222	21
Tulogdi János gyűjtése az Erdélyi Medenczéből: Kolozsvár, Szucsák, Méra és Torda vidékéről	—	11	18
Schranz János gyűjtése Vas megyéből: Őri bányából, Hamvasd és Sámfalva vidékéről, továbbá a radnai havasokból: Magura, Anyesvölgy és Kormájavölgy környékéről	17	26	—
Szász Károly gyűjtése a Hargita és Bereczki hegysegből: Tusnád, Büdös, Zágon, Papolcz, Csomakőrös, Kovászna, Páva, Zabola, Osdola, Bereczk és Lemhény vidékéről	—	64	—
Gyűjtésből származó gyarapodás	115	1066	82

2. Ajándékozás útján:

	Ásvány	Közet	Kövület
Dr. Gyórfy Istvántól Lőcse és Szepesdaróc vidékéről	—	4	—
Óbert Ferencztől Szászfenes és Túri hasadék környékéről	1	1	2
Hubert Ivántól Szilágysomlyóról	—	—	1
Sebestyén Dávidtól Kolozsvárról	—	—	18
Bihari Gyulától Felekről	—	—	1
Ajándékozásból származó gyarapodás	1	5	22

3. Meghatározásra küldött anyagból:

	Ásvány	Közet	Kövület
Mátéh Lajostól: Kosna, Valemare, Major és Újös vidékéről	6	20	—
Dr. Gyórfy Istvántól: Bélai havasokból, Liptói havasokból, Szepesi Magura vidékéről és Branyszkóról	—	68	—
Meghatározásra küldött anyagból a gyarapodás	6	88	—

4. Vétel útján:

	Ásvány	Közet	Kövület
Themák Ede temesvári ásványkereskedőtől	47	3	2
Grebel, Wandler et Co. genevei cégétől	118	—	22

	Ásvány	Kőzet	Kövület
Jak. A. Jetzelsberger salzburgi czégtől --- ---	14	—	—
Det Norske Bergselskab christianiai czégtől--- ---	2	—	—
C. Droop dresdeni czégtől --- --- --- ---	11	1	—
Franz Thuma brüxi czégtől --- --- --- ---	13	—	2
Freibergi bányászakadémiai ásványraktártól --- ---	—	39	—
Csizmásy János zalatnai kereskedőtől--- --- --- ---	1	—	—

Vételből származó gyarapodás --- --- 206 43 26

Az 1913 évi gyarapodás összesen 328 drb. ásvány, 1202 drb. kőzet, 130 drb. kövület, tehát 1660 drb.

Ásványtárunkkal kapcsolatban álló, erdély földjére vonatkozó 1913. évi irodalom.

Múzeumi Füzetek. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Ásványtárának Értesítője. I. kötet, 1. szám. 1—96 lap, 10 képpel és 1 táblával. 2. szám. 97—258 lap, 4 képpel és 2 táblával.

Dr. Szádeczky Gyula:

Dr. Koch Antal negyvenéves egyetemi tanári jubileuma Múzeumi Füzetek. I. kötet, p. 97—98. Kolozsvár, 1913.

Zum 40-jährigen Jubiläum des Professors Dr. Anton Koch. Múzeumi Füzetek. Mitteil. a. d. Mineralogisch-Geologischen Sammlung d. Siebenb. Nat. Museums. Bd. I. p. 173—175. Kolozsvár, 1913.

Amphiboladesit-ásványtufák az Erdélyi Medencze DNy-i felében. Múzeumi Füzetek. I. k. p. 99—113. Kolozsvár, 1913.

Amphibolandesittuffe in der südwestlichen Hälfte des Siebenbürgischen Beckens. Mitteil. a. d. Mineralogisch-Geologischen Sammlung d. Siebenb. N. M. Bd. I. p. 176—190. Kolozsvár, 1913.

Adatok az Erdélyi Medencze tektonikájához. Előadta a Magyarhoni Földtani Társulat 1913. márczius 5-iki szakülésén.

Jelentés az 1912-ik évi fölvételről. Jelentés Medencze földgáz előfordulásai körül eddig végzett kutató munkálatok eredményeiről. II. k. I. füzet. p. 197—222. Budapest, 1913.

Naturalgaz in Transylvania. Előadta a XII. nemzetközi geologiai congressuson Torontóban, 1913. VIII.

Jelentés az Ásványtárról. Erdélyi Nemzeti Múzeum Egyl. Évkönyve 1912-ről. Kolozsvár, 1913.

A Canadában tartott XII. nemzetközi geologiai congressus. Előadta a Magyarhoni Földtani Társulat 1913 december 3-iki szakülésén.

Dr. Szentpétery Zsigmond:

Albitoligoklasközetek a Túr-Toroczkó hegységből. 2 táblával és geologiai szelvényekkel. Múzeumi Füzetek. I. k. p. 113—171. Kolozsvár, 1913.

Albitoligoklasgesteine aus dem Túr-Toroczkóer Höhenzuge. Mit 2 Tafeln und mit geologischen Profilen. Múzeumi Füzetek. Mitteil. a. d. Mineralogisch. Geologischen Sammlung. d. Siebenb. Nat. Mus. Bd. I. p. 191—250. Kolozsvár, 1913.

Közzetani adatok Belső-Ázsiából. Tienshan, Kuldzsai Nanshan, Nyugati-Taklamakan, Kászári-Alpok, Kiakbasi-Pamir és Nyugati-Kuenlün kőzetei. 3 táblával. A m. kir. Földtani Intézet Évkönyve XXI. k. p. 237—341. Budapest, 1913.

Mammuthmaradványok Kolozsvárról. Előadta az E. M. R. természetudományi szakülésén, 1913 április 4 én.

Ferenczi István:

Zalatna környékének geológiai viszonyai, különös tekintettel a harmadkori eruptívus kőzetekre. Geológiai térképpel és 3 táblával. Múzeumi Füzetek. II. k. p. 1—59. Kolozsvár, 1913 (különnyomatban).

Dr. Túzson János múzeumunk kövült fenyőtobozait és diótermését határozta meg, köztük új fajt (*Pinus Szádeczkyi*) is leírt és eredményeit a m. kir. Földtani Intézet Évkönyve XXI. kötet 8. füzetében (p. 209—233)^t tette közzé.

Tulogdi János a Felekihegy miocénkorú növényeit, Schranz János pedig Magura (Besztercze-Naszód m.) vidékének eruptívus kőzeteit dolgozta fel tanári szakdolgozatban.

*

Az Ásványtár és vele kapcsolatban az Egyetem gyűjteményei régi szokás szerint vásár- és ünnepnapokon délelőtt 10—12-ig a közönség számára nyitva voltak. Ez alatt 797 látogató fordult meg gyűjteményünkben.

Dr. Szádeczky Gyula

igazgató.